

Поф. др Бранислав Ковачевић: ЂИЛАС херој - антихерој

У издању Новинског јавног предузећа „Побједа“ и Републичког центра за културно-умјетничку дјелатност Титоград, објављена је књига „ЂИЛАС херој антихерој“, (1991. године, страна 296, тираж 1.500 примјерака, латиница, средњи формат, обични повез. Ликовно-графичка опрема и штампа Југрафик - Титоград).

Аутор књиге у Предговору каже: „Милован Ђилас је Црногорац по рођењу и менталном склопу, Србин по увјерењу, Југословен по национално-политичком схватању, револуционар у социјалистичком смислу, демократа по погледима на државно уређење, интернационалиста по комунистичким схватањима...”.

На 158 страна штампани су Искази за историју. Као хроничар и учесник Народноослободилачког рата и Социјалистичке револуције народа Југославије и професионални историчар, знатичељно сам дошао до књиге и прочитао је одједном и одмах. Вјерујем да то чине бројни историчари, политичари, социолози, писци, научници и други, и да ћемо се поново враћати на одређене дјелове односног дјела. Нормално, јер је ријеч о мериторном свједоку наше новије историје. То нијесу само разговори информисаног и мисаоног професора универзитета са Ђиласом, попут класичних интервјуа за периодичну штампу и друге медије, већ су то преко двије стотине оригинално елаборираних питања и скоро толико студиозних одговора југословенског публицисте, политичара, писца, научника и државника, акционог човјека који је за живота ушао у историју.

Дивим се другу Ковачевићу како је дошао на идеју, како је одабрао метод рада, како је одважно ускочио у живу ризницу да отме траци времена личности богатих садржаја и да из њих исцједи историјско-културно благо потребно за садашњост и још више за будућност. Ово зато што „Ђилас спада у оне комплексне, слојевите личности које сједињују списатељски дар, политичку

страст, неисцрпну стваралачку енергију, виталност младости и у старости, потребу за сталним мијенама сопствене личности и друштва, смјелост и упорност, методичност и способност предвиђања. Ђилас је човјек широке наобразбе и снажног духа, живе интелигенције и хладног разума, извор идеја и снажних импулса. Он је једини живи члан предратног, ратног и послјератног Политбироа ЦК КПЈ и учесник конститутивног састанка Информационог бироа комунистичких и радничких партија” каже Б. Ковачевић и Предговору.

На одређена питања, попут оне библијске приче, Ђилас лаконски одговара: „Ти рече” - питање садржи и одговор.

На групу питања одговара: „Нисам компетентан да дајем одговоре на питања која припадају историчарима. Говорим и пишем како сам ја видио и доживио одређене догађаје и личности. Историчари оцјењују историјске личности и догађаје, а ја то нисам. Историјско мјесто одређује историја, вријеме, а свако настојање појединаца да уљешају или покушај да то обезвриједе - осуђен је на неуспјех.”

На трећу групу питања он одговара: „О томе сам писао у ” - слиједи назив књиге, списа, чланка. На примјер:

О Петку Милетићу читајте у мојим „Мемоарима”, који су штампани на енглеском језику, у књизи „Моша Пијаде и његово доба”, „Поезија и партија.”

- „Шта мислим о Јосипу Броз, рекао сам, углавном, у својој књизи „Моје дружење с Титом, дијелом и у другим својим радовима, премда је то ствар историчара.”

- О устанку црногорског народа 13. јула 1941. године можете наћи у „Револуционарном рату”, и тако даље.

Ево сажетих одговора на одређена питања.

О Драгољубу Дражи Михаиловићу може се говорити као о трагичној личности која се није снашла, јер је био политички

несналажљив, командант недаровит, вођа претежно спонтаног и недисциплинованог покрета - одговара Ђилас.

Преговори између партизанске делегације и њемачке војне команде има шири значај: хтјели смо да се на нашу војску и политичко руководство гледа са поштовањем; да добијемо статус и право зарађене стране и све што уз то иде, како је предвиђено међународним уговорима; да не убијају наше рањенике и заробљене партизане, а за узврат смо се обавезивали да ми нећемо убијати њихове ратнике. То је била суштина преговора. Али, никакав споразум никада није закључен, нити је било сарадње са окупаторима.

- Тачна су званична саопштења о погибијама Ива Рибара, Ивана Милутиновића и Арса Јовановића - свака дружчија верзија је плод фантазије и смишљене антикомунистичке пропаганде.

Маркс је геније као идеолог творац свјетске револуционарне идеологије, и у много чему дубок мислилац и добар писац.

- Пријети ли човјечанству авет фундаментализма?

- Сматрам фундаментализам пролазном, преувеличаном појавом: Муслимани се никад неће ујединити, а ако би до тог дошло ујединили би се и неки хришћани да их зауставе.

- Да ли је данас могућ свјетски рат?

- Нема изгледа за рат у Европи, а с тим ни за свјетски рат. Али, свијет је повезанији него икад и свако ремећење може да покрене свјетску лавину.

- Како видите проблем Косова?

Некакав излаз се назире. Косово република је производ и остатак бирократских схватања и бирократске политичке праксе.

- Шта мислите о својој професији?

У младости сам себе замишљао као писца и та жеља ме никада није напуштала. Али упоредо је у мени расла жеља да се борим за ново друштво, за правду и против неједнакости и сиромаштва. Себе и сад сматрам револуционером у интелектуалном смислу.

Како оцјењујете Ваш силазак са политичке сцене?

- Имам одређено мишљење о мом „силаску с политичке сцене“, али се о томе не изјашњавам - препуштам то историчарима, уколико их буде занимало.

Други дио књиге чине Документи - укупно 26, на око 110 страница.

Први докуменат под насловом „Прва етапа национално ослободилачке борбе у Црној Гори“, почиње ријечима: „27. март с правом се сматра као прекретница у борби народа Југославије за слободу, за срећну будућност и нови живот. Тога дана народи Југославије протјерали су петоклонашку владу и одлучно одбили Хитлеров ,нови поредак... То је било насилно одузимање слободе народима који нијесу хтјели да приме ропство као поклон из руку крвника човјечанства, Хитлера и Мусолинија...“

Ту је и преписка Ђиласа са Централним комитетом КПЈ и Покрајинским комитетом КПЈ за Црну Гору; Титова писма генерал-лајтнанту Миловану Ђиласу; Расправа о Санцаку у Предсједништву АВНОЈ-а; О црногорском националном питању, и други прилози.

Иначе Ђилас је објавио у земљи и иностранству знатан број књижевних, социолошко-политичких и публицистичких дјела, 14 наслова књига и велики број текстова на разноврсне теме. (*Чланци* 1947, *Легенда о Његошу* 1952, *Његош* 1966, *Нова класа, Власт, Губавац и друге приче* 1964, *Црна Гора* 1989, *Поезија и партија, Моша Пијаде и његово доба, Разговори са Стаљином, Моје дружење с Титом, О црногорском националном питању, Мемоари, Револуционарни рат, Љубав и друге приче, Несавршено друштво* (1969, и друга.)

Умјесто закључка цитираћу дјелове из рецензија проф. др Зорана Лакића и проф. др Бранка Петрановића. Проф др Зоран Лакић између осталог каже: „Књига проф. др Бранислава Ковачевића је нова књига о Миловану Ђиласу, али и сасвим нова књига у нашој историографији по ауторовом приступу, одабраној методологији и најзад по њеном садржају. Многи тематски блокови вежу се догађајним нитима, преко личности која је у центру збивања, али и преко аутора књиге који из питања у питање гради њену cjеловитост. Увјерени смо да ће ова књига представљати праву новину и велико освјежење. „... Ђилас Ковачевићев спис зрачи таквом интелектуалном снагом, робојношћу идеја, разумевањем овог уздрманог света и невероватном дубином проницања у вишеслојну епоху која је за нама...“

Драгиша Рашовић